

HEUNI

The European Institute for
Crime Prevention and Control,
affiliated with the United Nations

Policy brief 4/2020 Anna-Greta Pekkarinen, tutkimusavustaja, HEUNI / Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti, anna-greta.pekkarinen@om.fi, +358 50 477 7120

Poliisit eivät pidä parisuhdeväkivallan kierteen katkaisua osana työtään – koulutusta lisättävä

Lähisuhdeväkivalta on sitkeä ongelma Suomessa. Tämä policy brief perustuu pro gradu –tutkimukseen, joka tuo esiin näkemyksiä, joilla poliisit perustelevat parisuhdeväkivaltaan puuttumista ja etenkin puuttumattomuutta. Puuttumattomuutta perusteltiin mm. uhrin vastuulla, epäilyllä tapahtumien kulusta, poliisin työnkuvan rajaamisella, vastuun säilyttämisellä sosiaalipalveluille sekä vetoamalla käytännön esteisiin. Parisuhdeväkivaltaan puuttumista taas perusteltiin empatian ja vastuullisuuden kautta. Nämä näkemykset kertovat siitä, että niin uhrin näkökulma kuin parisuhdeväkivallan dynamiikkakin jäävät usein ymmärtämättä. HEUNISSA lähisuhdeväkivaltaa on tutkittu jo pitkään, mutta käytännön muutokset, kuten poliisien koulutuksen kehittäminen, ovat osin edelleen toteuttamatta.

Suosituksset poliisin lähisuhdeväkivallan vastaisen työn vahvistamiseksi

1. Väkivaltaan liittyvä koulutus on lisättävä pakolliseksi osaksi kaikkien poliisien peruskoulutusta. Niin teoreettista kuin käytännöllistäkin koulutusta on sisällytettävä osaksi kaikkien poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden opetussuunnitelmaa. Parisuhdeväkivallan dynamiikan ja ymmärtäminen antaa eväitä tehokkaaseen puuttumiseen. Lisäksi tarvitaan johdon tukea ja strategista priorisointia.

2. Koulutuksessa tulee panostaa taitoihin, joita tarvitaan uhrin kohtaamisessa ja joilla voidaan ehkäistä uhrin (uudelleen)traumatisoitumista. Tämä on tärkeää ennen kaikkea inhimilliseltä kannalta, mutta uhrin toimintakyky ja osallistuminen sujuvoittavat myös esitutkinta- ja oikeusprosessia.

3. Niin poliisien perus- kuin jatkokoulutuksessakin on pohdittava mahdollisuutta sisällyttää koulutukseen lähisuhdeväkivallan kokemusasiantuntijoita ammattikouluttajien rinnalle. Kokemusasiantuntijat tuovat käytännön näkökulman ongelmaan sekä näkemyksiä sen suhteen, minkälaista kohtaamista ja apua väkivallan uhri tarvitsee. Pro gradu -työn mukaan empatian kehystä ja väkivaltaan puuttumista vahvasti väkivallasta selviytyneiden kokemusten kuuleminen.

Lähisuhdeväkivalta ilmiönä

Lähisuhdeväkivalta on yleinen ongelma Suomessa. Parisuhdeväkivalta on yksi lähisuhdeväkivallan muodoista. Euroopan unionin perusoikeusviraston (2014) mukaan suomalaisnaisista 30 % on kokenut väkivaltaa nykyisen tai entisen kumppaninsa tekemänä. Luku on Euroopan kolmanneksi korkein.ⁱ

Vuonna 2018 poliisille ohjattiin hätäkeskuksesta 26 000 lähisuhdeväkivaltatehtävää, mutta samana vuonna poliisi kirjasi vain 5 500 rikosilmoitusta lähisuhdeväkivallasta. Vaikka osa hälytyksistä osoittautuu lopulta muuksi kuin lähisuhdeväkivallaksi, viittaa suuri epäsuhde lukujen välillä siihen, että lähisuhdeväkivaltarikosten tunnistamisessa tai systemaattisessa kirjaamisessa on puutteita.ⁱⁱ Yksityisellä paikalla kuten kotona tehty pahoinpitely muutettiin Suomen laissa jo vuonna 1995 asianomistajarikoksesta virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi ja vuodesta 2011 myös lievä pahoinpitely on kuulunut tähän kategoriaan mm. lähisuhdeväkivallan osalta.

Marinin hallitusohjelmassa todetaan, että lähisuhdeväkivallan uhrien asemassa on vakavia puutteita.

Hallitusohjelmaan on kirjattu Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskevan ns. Istanbulin sopimuksen veloitteiden edistäminen, lapsiin kohdistuvan ja lähisuhteissa tehdyn väkivallan vähentäminen sekä naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman laatiminen ja naisiin kohdistuvan väkivallan raportoinnin nimittäminen. Sisäministeriön Poliisin ennalta estävän työn strategian (ENSKA) 2019–2023 yhtenä linjauksena on väkivallan ennalta estäminen.

Istanbulin sopimuksen valvontaelimen GREVIO:n (2019) mukaan Suomessa poliisien ja syyttäjien koulutusta lähisuhdeväkivallasta tulisi kehittää ja koulutuksessa tulisi painottaa sitä, että naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja lähisuhdeväkivaltaan on puuttettava aina.ⁱⁱⁱ

Kenttäpoliisien tiedot lähisuhdeväkivaltatapausten etenemisestä, parisuhdeväkivallan dynamiikasta ja lähisuhdeväkivallan palvelujärjestelmästä ovat rajalliset. Poliisiammattikorkeakoulun tutkijat Marianne Mela ja Jarmo Houtsonen toivat kesäkuussa 2020 julkaistussa IMPRODOVA-projektin blogikirjoituksessa esiin kiinnostavan näkökulman, jonka mukaan tieto lähisuhdeväkivallasta ilmiönä ja muiden ammattilaisten roolista voisi lisätä poliisien motivaatiota sekä vähentää kyynistymistä.^{iv} Kyynistyminen on riskinä esimerkiksi toistuvilla vierailuilla samaan osoitteeseen, mikäli poliisiin käynnit eivät vaikuta tuottavan tulosta. Kun poliisien tietämys lisääntyy, vahvistuu myös heidän roolinsa niiden ammattilaisten ketjussa, jotka auttavat uhreja pois väkivallan kierteestä.

Aiemman tutkimuksen mukaan väkivaltaisesta parisuhteesta irtautuminen on vaikeaa. Siinä vaiheessa, kun poliisi puuttuu asiaan, on väkivalta usein jatkunut jo jonkin aikaa.^v Tyypillisesti parisuhdeväkivalta ei ole yhtäjaksoista, vaan suhteessa on myös parempia vaiheita, joiden aikana toivo väkivallan loppumisesta herää.^{vi} Väkivallasta huolimatta väkivallan kohteella on usein edelleen tunneside tekijään ja esimerkiksi huoli mahdollisista yh-

teisistä lapsista tai toimeentulosta saattaa vaikeuttaa sekä yhteydenottoa viranomaisiin että suhteen päättämistä.

Lähisuhdeväkivallan uhrien tukeminen on jäänyt lähinnä epävarman rahoituksen turvin toimivien järjestöjen harteille. Osa uhreista jää myös näiden palvelujen ulkopuolelle esimerkiksi pelon, häpeän, tietämättömyyden tai syrjäytymisen vuoksi. Koronapandemian arvioidaan lisänneen lähisuhdeväkivaltaa, kun uhrin ja tekijät viettävät enemmän aikaa neljän seinän sisällä.

Vakaa palvelujärjestelmä sekä selkeä palvelupolku edistävät väkivallan uhrien avunsaantia ja vähentävät eroja uhrien ohjauksessa.

Aineisto ja menetelmät

Pro gradu –työn aineistona käytettiin Enhancing Professional Skills and Raising Awareness on Domestic Violence, Violence against Women and Shelter Services (EPRAS) –hankkeessa kerättyjä haastatteluja^{vii}, jotka luovutettiin graduntekijälle anonymisoituna ja ilman tunnistetietoja. Aineisto koostui kuudesta fokusryhmähaastattelusta, joissa mukana oli yhteensä 22 poliisia eri puolilta Suomea. Haastatellut työskentelivät erilaisissa tehtävissä mm. tutkintaan tai rikosilmoitusten vastaanottoon liittyen.

Aineistoa analysoitiin Erving Goffmanin kehittämän kehysanalyysin avulla.^{viii} Kehystäminen viittaa siihen, miten ihmiset tulkitsevat tapahtumia oman kulttuurisen ymmärryksensä kautta. Kehystämisen tapoihin voi vaikuttaa esimerkiksi oman ammattikunnan kulttuuri.

Termit parisuhdeväkivaltaan puuttuminen ja puuttumattomuus viittaavat tässä yhteydessä siihen, näkevätkö poliisit oman roolinsa parisuhdeväkivallan vähentämisessä aktiivisena (puuttavana) vai passiivisena (puuttumattomana). Se, että poliisit puuttuvat väkivaltaan esimerkiksi käymällä asunnossa väkivallan uhrin soitettua hätäkeskukseen, on oletuksena: puuttumattomuudella ei siis tarkoiteta sitä, että poliisit sivuuttaisivat parisuhdeväkivaltatilanteet täysin tai toimisivat lainvastaisesti.

Tulokset ja johtopäätökset

Tutkimuksen perusteella haastateltujen poliisien parisuhdeväkivaltaan puuttumattomuutta perustelevat kehystämisen tavat pitävät sisällään **uhrin vastuuttamista, epäilyä, poliisin työnkuvan rajaamista, vastuun säilyttämistä sosiaalihuollolle sekä käytännön esteisiin vetoamista**. Parisuhdeväkivaltaan puuttumista taas perusteltiin **empatian ja vastuullisuuden** kautta.

Parisuhdeväkivaltaan puuttumattomuutta perustelevat kehykset

Individualistisen kehyksen kautta lähisuhdeväkivallan uhreja pidetään itse vastuussa väkivallan loppumi-

sesta ja puheessa heitä kohtaan ei välity sympatiaa. **Epäilyn kehyksessä** kuvastuu epäily tapahtumien kulusta ja siitä, onko väkivaltaa edes tapahtunut. Yhteydenottoa poliisiin saatetaan epäillä esimerkiksi erotilanteeseen liittyväksi kiusanteoksi. **Professionaalinen kehys** rajaa poliisien tehtävän tarkasti rikoksen tutkimiseen ja näin ollen ns. väkivaltatyön nähdään jäävän poliisien tehtävänkuvan ulkopuolelle. **Sosiaalisen avun kehyksessä** parisuhdeväkivallan puuttuminen on sosiaalityöntekijöiden tehtävä ja puheessa tuotetaan selkeää eroa poliisiin ja sosiaalityöntekijän välille. **Käytännöllisessä kehyksessä** väkivaltaan puuttumattomuutta perustellaan resurssien vähyydellä sekä sillä, että poliisin toiminnasta huolimatta väkivalta usein jatkuu ja mahdolliset sanktiot ovat pieniä.

Parisuhdeväkivaltaan puuttumista perustelevat kehukset

Empatian kehys korostaa uhrin rohkaisemista ja sen kautta esitetään myötätuntoa väkivallan uhria kohtaan, esimerkiksi toteamalla uhrille, että hän on toiminut hyvin tullessaan tekemään rikosilmoituksen. **Vastuullisuuden kehysten** mukaan poliisilla on rooli väkivallan loppumisessa ja heidän tulisi nähdä vaivaa puuttuakseen tilanteeseen, jotta väkivalta saataisiin loppumaan.

Tutkimuksessa haastattelut poliisit eivät pääsääntöisesti pitäneet parisuhdeväkivallan kierteen katkaisua osana työtään.

Se nähtiin joko yksilön itsensä tai muiden ammattilaisten tehtävänä. Epäilevä asenne tapahtunutta kohtaan tai liittyen siihen, kannattaako väkivaltaan puuttumiseen nähdä vaivaa tai käyttää resursseja oli läsnä useissa kommentteissa. Empatian kehystä sen sijaan vahvasti väkivallasta selviytyneiden kokemusten kuuleminen. Selkeästi tiedossa olevat palvelut, joihin uhrin voi ohjata eteenpäin, edesauttavat puuttumista ja ehkäisevät sitä, että yksittäisen poliisin työmäärä tiettyyn tapaukseen liittyen kasvaa kohtuuttoman suureksi tai työnkuvan ylittäväksi.

HEUNIn aiemman tutkimuksen ja tämän pro gradu -työn perusteella poliiseilla on olennainen rooli lähisuhdeväkivaltaan puuttumisessa ja tähän perustuvat seuraavat **suositukset**:

1. Väkivaltaan liittyvä koulutus on lisättävä pakolliseksi osaksi kaikkien poliisien peruskoulutusta. Niin teoreettista kuin käytännöllistäkin koulutusta on sisällytettävä osaksi kaikkien poliisiammattikorkeakoulun opiskelijoiden opetussuunnitelmaa. Parisuhdeväkivallan dynamiikan ja ymmärtäminen antaa eväitä tehokkaaseen puuttumiseen. Lisäksi tarvitaan johdon tukea ja strategista priorisointia.

2. Koulutuksessa tulee panostaa taitoihin, joita tarvitaan uhrin kohtaamisessa ja joilla voidaan ehkäistä uhrin (uudelleen)traumatisoitumista. Tämä on tärkeää ennen kaikkea inhimilliseltä kannalta, mutta uhrin toimintakyky ja osallistuminen sujuvoittavat myös esitutkinta- ja oikeusprosessia.

3. Niin poliisien perus- kuin jatkokoulutuksessakin on pohdittava mahdollisuutta sisällyttää koulutukseen lähisuhdeväkivallan kokemusasiantuntijoita ammattikouluttajien rinnalle. Kokemusasiantuntijat tuovat käytännön näkökulman ongelmaan sekä näkemyksiä sen suhteen, minkälaista kohtaamista ja apua väkivallan uhri tarvitsee. Pro gradu -työn mukaan empatian kehystä ja väkivaltaan puuttumista vahvasti väkivallasta selviytyneiden kokemusten kuuleminen.

EPRAS-hankkeen koulutuspaketti *Luo luottamusta – puutu väkivaltaan* on saatavilla osoitteessa <https://verkkokoulut.thl.fi/>.

Anna-Greta Pekkarisen 18.6.2020 hyväksytty yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielma ”Parisuhdeväkivallan kehystäminen poliisien työssä” on luettavissa Jyväskylän yliopiston julkaisuarkistossa osoitteessa <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juyu-202006224329>.

EPRAS-projektin tutkimusryhmä ei ole ollut mukana tämän policy briefin laatimisessa, vaan se perustuu kirjoittajan omaan pro gradu -työhön.

Policy brief -lähteet

ⁱ Euroopan unionin perusoikeusvirasto / EU Agency for Fundamental Rights. 2014. Violence against women: an EU-wide survey. Luxembourg: Publications Office of the European Union. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_en.pdf

ⁱⁱ October, M., Nipuli, S. & Mela, M. 2019. Cultural shift needed for recognition of gender-based violence. Blogikirjoitus. <https://blogi.thl.fi/cultural-shift-needed-for-recognition-of-gender-based-violence/> Viitattu 16.10.2020.

ⁱⁱⁱ GREVIO – Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence. 2019. Baseline Evaluation Report Finland <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>

^{iv} Mela, M. & Houtsonen, J. 2020. Patrol police officers are isolated actors in the chain of domestic violence prevention work. Blogikirjoitus. https://improva.eu/blog/detail.php?we_objectID=185 Viitattu 16.10.2020.

^v Kaitue S., Noponen T. & Slåen, A. 2007. Yleistä muttei yksityistä – Oikeudelliset keinot lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen. Helsinki: Edita.

^{vi} Kts esim. Walker, L. E. 1979. The Battered Woman. New York: Harper and Row; sekä Lundgren, E. 1992. Gud och alla andra karlar: En bok om kvinnomisshandlare. Stockholm: Natur och kultur.

^{vii} Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Enhancing Professional Skills and Raising Awareness on Domestic Violence, Violence against Women and Shelter Services (EPRAS). <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankeet/enhancing-professional-skills-and-raising-awareness-on-domestic-violence-violence-against-women-and-shelter-services-epras-> Viitattu 16.10.2020.

^{viii} Goffman, E. 1986. Frame analysis. An Essay on the Organization of Experience. Boston: Northeastern University Press.